

Suomen riistakeskus

Lainattava riistarastirata

Metsästysseurojen ja koulujen
yhteistyötä varten

Rastikohtaiset ohjeet

PIENPETORASTI

Pienpetorastilla esitellään neljä suomalaista pienpetoa - kettu, supikoira, minkki ja näätä. Rasti on riistanhoitopainotteinen, sillä huomiota kiinnitetään erityisesti tulokaslaji- ja eläintautikysymyksiin.

VOIT MIELELLÄÄN OTTAA RASTILLE TÄYTETTYJÄ ELÄIMIÄ, NAHKOJA TAI MUUTA HAVAINATOMATERIAALIA. Rastin voi myös halutessaan jakaa useaksi erilliseksi rastiksi seurun halun ja erityisosaamisen mukaan (esim. ketturasti ja supikoirarasti).

Lajien esittely

Esittele oppilaille lajit, voit mielellään kuvailla lajeja myös monipuolisemmin kuin mitä julisteissa lukee. Lapsille kannattaa havainnollistaa kunkin lajin koko käsin näyttämällä - kuinka korkea kettu suunnilleen on ja kuinka pitkä on minkki - sillä kaikilla ei ole käsitystä luonnoneläinten koosta. Havainnollistamiseen voi halutessaan käyttää myös täytettyjä eläimiä tai nahkoja jos seuralta niitä löytyy.

Kerro tulokaslajien aiheuttamista ongelmista vesi- ja kanalinnuille, sekä ketun ja supikoiran levittämistä taudeista. Pienpetojen metsästys on siis riistanhoitoa ja ihmisen aiheuttamien lajirunsausmuutosten korjaamista. (Lisätieto: kettujulisteessa mainittu ekinokokki on ihmiselle vaarallinen loinen, joka leviää koiraeläinten ulosteiden mukana esim. luonnonmarjoihin. Sitä ei vielä esiinny Suomessa, ja olisi tärkeää pitää kettu- ja supikoirakannat niin suppeina ettei se tänne leviäisikään, jotta Suomessa voidaan jatkossakin marjastaa huoletta. Ekinokokkia esiintyy Keski-Euroopassa, jossa luonnonmarjojen ja sienten poiminta onkin vierasta puuhaa ihmisille.)

Huomaa, että sinun ei tarvitse pitää yliopistotason esitelmää kaikkine nippelitietoineen, oma tietotasosi riittää varmasti, ja halutessasi voit vilkaista jotakin eläinkirjaa. Faktoja on kerrottu julisteissa ja oma kuvailusi värittää julisteiden antamaa tietoa. Ei tarvitse pelätä, ettetkö osaisi kertoa tarpeeksi ketusta tai supikoirasta lapsille.

Koira rastilla

Koirien käyttö esimerkkinä on aina suositeltavaa, jos koira vain on hyvätapainen - suosio on varmasti taattu. Pienpetorastille voi hyvin ottaa vaikkapa ajavan koiran ja kertoa sen käytöstä, eli miten koira ajaa ja kuinka metsästäjä toimii.

Varaa koiran esittelyyn ainakin muutama minuutti rastin alusta jos lapset saavat silittää koira. Haluttaessa ajokoiran voi myös sijoittaa kokonaan erilliselle ketturastille (tai ajokoirarastille, jossa mainitaan sekä ketun että jäniksen ajo). Eli yhdellä rastilla esitellään yleisluontoisesti neljä pienpetoa julisteiden avulla, ja toisella rastilla esitellään kettukoira ja kerrotaan ketun metsästyksestä.

HUOM! Muista aina heti alkuun kertoa ryhmälle ohjeet koiran kanssa toimimisesta; saako koira silittää, tullaanko sitä tervehtimään yksi kerrallaan jne. Lapset ovat myös aina kiinnostuneita kuulemaan koirasta sen nimen, iän ym. yksityiskohtia. Jos koiraasi saa silittää, niin anna aluksi lapsille hetki aikaa tervehtiä koira, ja aloita puheenvuorosi vasta kun ryhmä järjestäytyy paikoilleen. Näin saat äänesi kuuluville.

Aikaa myös kysymyksille

Kysy lopuksi onko jollakulla kysyttävää. On hyvä jos aiheesta saadaan aikaan pientä keskustelua. Yleensä kysymyksiä ei tule paljon, eivätkä ne todennäköisesti ole kovin vaikeita. Voit esittää itse kokoavia kysymyksiä, kuten

Mitkä pienpedot olivatkaan vieraita tulokaslajeja Suomessa?

Mikä pienpedoista viihtyykään vesien ympäristössä?

Voit myös kysyä onko joku nähnyt pienpetoja ja missä, varsinkin pienemmät lapset kertovat mielellään omista havainnoistaan.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.

KANALINTURASTI

Kanalinturastilla esitellään neljä suomalaista kanalintua - metso, teeri, pyy ja riekkö. Rasti liittyy luontevasti pienpetorastiin, sillä huomiota kiinnitetään pienpetojen aiheuttaman saalistuspaineen vaikutukseen kanalintujen pesintään.

VOIT MIELELLÄN OTTAA RASTILLE TÄYTETTYJÄ ELÄIMIÄ TAI MUUTA HAVAINATOMATERIAALIA. Rastin voi myös halutessaan jakaa useaksi erilliseksi rastiksi seuran halun ja erityisosaamisen mukaan (esim. pyyrasti ja teerirasti).

Lajien esittely

Esittele oppilaille lajit, voit mielellään kuvailla lajeja myös monipuolisemmin kuin mitä julisteissa lukee. Voit kertoa, että kanalintuja syödään kuten tavallista kanaa, liha vain on maukkaampaa ja arvostetumpaa. Lajien havainnollistamiseen voi käyttää sulkia ja pyypilliä, ja halutessaan myös täytettyjä eläimiä, jos seuralta niitä löytyy.

Kerro pienpetojen aiheuttamista ongelmista kanalintujen pesinnälle, voit mainita myös metsätalouden vaikutuksista kanalintujen elinympäristöihin. Pienpetojen pyytäminen on riistanhoitotyötä kanalintujen hyväksi, joka on tarpeen ihmisen aiheuttamien muutosten vuoksi.

Huomaa, että sinun ei tarvitse pitää yliopistotason esitelmää kaikkine nippelitietoineen, oma tietotasosi riittää varmasti, ja halutessasi voit vilkaista jotakin lintukirjaa. Faktoja on kerrottu julisteissa ja oma kuvailusi värittää julisteiden antamaa tietoa. Ei tarvitse pelätä, ettetkö osaisi kertoa tarpeeksi pyystä tai teerestä lapsille.

Koira rastilla

Koirien käyttö esimerkkinä on aina suositeltavaa, jos koira vain on hyvätapainen - suosio on varmasti taattu. Kanalinturastille voi hyvin ottaa vaikkapa pystykorvan ja kertoa sen käytöstä, eli miten koira löytää linnun ja haukkuu sitä, ja kuinka metsästäjä toimii.

Varaa koiran esittelyyn ainakin muutama minuutti rastin alusta jos lapset saavat silittää koiraa. Haluttaessa pystykorvan voi myös sijoittaa kokonaan erilliselle linnustusrastille. Eli yhdellä rastilla esitellään yleisluontoisesti neljä kanalintua julisteiden avulla, ja toisella rastilla esitellään pystykorva ja kerrotaan pystykorvametsästyksestä.

HUOM! Muista aina heti alkuun kertoa ryhmälle ohjeet koiran kanssa toimimisesta; saako koiraa silittää, tullaanko sitä tervehtimään yksi kerrallaan jne. Lapset ovat myös aina kiinnostuneita kuulemaan koirasta sen nimen, iän ym. yksityiskohtia. Jos koiraasi saa silittää, niin anna aluksi lapsille hetki aikaa tervehtiä koiraa, ja aloita puheenvuorosi vasta kun ryhmä järjestäytyy paikoilleen. Näin saat äänesi kuuluville.

Aikaa myös kysymyksille

Kysy lopuksi onko jollakulla kysyttävää. On hyvä jos aiheesta saadaan aikaan pientä keskustelua. Yleensä kysymyksiä ei tule paljon, eivätkä ne todennäköisesti ole kovin vaikeita. Voit esittää itse kokoavia kysymyksiä, kuten

Mikä olikaan Suomen suurin kanalintu, entä pienin?

Mikä kanalintu vaihtoikaan väriä talveksi, ja miksi?

Voit myös kysyä onko joku nähnyt kanalintuja ja missä, varsinkin pienemmät lapset kertovat mielellään omista havainnoistaan.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.

HIRVIELÄINRASTI

Hirvieläinrastilla esitellään kolme suomalaista hirvieläintä - hirvi, valkohäntäpeura ja metsäkauris. Rasti liittyy luontevasti hirvikolarirastiin, sillä huomiota kiinnitetään hirvieläinten aiheuttamiin ongelmiin tieliikenteessä.

VOIT MIELELLÄN OTTAA RASTILLE NAHKOJA, SARVITROFEITA TAI MUUTA HAVAINATOMATERIAALIA. Rastin voi myös halutessaan jakaa useaksi erilliseksi rastiksi seuran halun ja erityisosaamisen mukaan (esim. hirvirasti ja metsäkaurisrasti).

Lajien esittely

Esittele oppilaille lajit, voit mielellään kuvailla lajeja myös monipuolisemmin kuin mitä julisteissa lukee. Lapsille kannattaa havainnollistaa kunkin lajin koko käsin näyttämällä - kuinka korkea hirvi tai metsäkauris suunnilleen on - sillä kaikilla ei ole käsitystä luonnoneläinten koosta. Suomen suurimman eläimen titteli hirvellä saattaa herättää ihmetystä ja mielenkiintoa, sillä useimmat mieltävät karhun suurimmaksi (aikuisen uroskarhu voi painaa 300 kg, naaras yleensä alle 150 kg).

Lajien havainnollistamiseen voi käyttää esimerkiksi jättösarvia tai sarvitrofeita jos seuralta niitä löytyy. Samalla voi kertoa, esimerkiksi että vain uroksella on sarvet, mihin tarkoitukseen sarvet ovat ja sarvien vuosittaisen pudottamisen.

Kerro hirvieläinten aiheuttamista ongelmista liikenteessä ja metsänkasvatuksessa. Hirvieläinkannat ovat Suomessa luontaista tilannetta paljon tiheimmät, sillä suomalainen metsänhoito tarjoaa hirvieläimille paljon hyviä elinalueita. Hirvieläinten lukumäärien säätely metsästämisellä on välttämätöntä, jotta ihmisen ja hirvieläinten rinnakkaiselo onnistuisi.

Metsästäjät auttavat pienempiä hirvieläimiä selviämään talven yli tarjoamalla niille ruokaa riistaruoointapaikoilla. Lasten voi antaa kokeilla hirvieläinten hampaiden pintaa leukaluista, ja kertoa, että hirvieläimet tarvitsevat kelpo hampaat talvista puunsyöntiä varten.

Huomaa, että sinun ei tarvitse pitää yliopistotason esitelmää kaikkine nippelitietoineen, oma tietotasosi riittää varmasti, ja halutessasi voit vilkaista jotakin eläinkirjaa. Faktoja on kerrottu julisteissa ja oma kuvailusi värittää julisteiden antamaa tietoa. Ei tarvitse pelätä, ettetkö osaisi kertoa tarpeeksi hirvestä tai kauriista lapsille.

Koira rastilla

Koirien käyttö esimerkkinä on aina suositeltavaa, jos koira vain on hyvätapainen - suosio on varmasti taattu. Hirvieläinrastille voi hyvin ottaa hirvikoiran tai mäyräkoiran ja kertoa sen käytöstä, eli miten koira haukkuu hirveä (ja ettei hirven juoksuttaminen ole tavoitteena) ja kuinka metsästäjä toimii.

Varaa koiran esittelyyn ainakin muutama minuutti rastin alusta jos lapset saavat silittää koiraa. Haluttaessa hirvikoiran voi myös sijoittaa kokonaan erilliselle hirvirastille. Eli yhdellä rastilla esitellään yleisluontoisesti kolme hirvieläintä julisteiden avulla, ja toisella rastilla esitellään hirvikoira ja kerrotaan hirvenmetsästyksestä. Hirvieläinrastin materiaalia voi myös yhdistää hirvikolarirastiin.

HUOM! Muista aina heti alkuun kertoa ryhmälle ohjeet koiran kanssa toimimisesta; saako koiraa silittää, tullaanko sitä tervehtimään yksi kerrallaan jne. Lapset ovat myös aina kiinnostuneita kuulemaan koirasta sen nimen, iän ym. yksityiskohtia. Jos koiraasi saa silittää, niin anna aluksi lapsille hetki aikaa tervehtiä koiraa, ja aloita puheenvuorosi vasta kun ryhmä järjestäytyy paikoilleen. Näin saat äänesi kuuluville.

Aikaa myös kysymyksille

Kysy lopuksi onko jollakulla kysyttävää. On hyvä jos aiheesta saadaan aikaan pientä keskustelua. Yleensä kysymyksiä ei tule paljon, eivätkä ne todennäköisesti ole kovin vaikeita. Voit esittää itse kokoavia kysymyksiä, kuten

Mikä olikaan Suomen pienin hirvieläin? Millä hirvieläimellä olikaan selvästi näkyvä häntä? Mitä hirvieläimet syövät talvella?

Voit myös kysyä onko joku nähnyt hirvieläimiä tai vaikkapa hirvikolarin ja missä, varsinkin pienemmät lapset kertovat mielellään omista havainnoistaan.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.

JÄNISRASTI

Jänisrastilla esitellään kaksi suomalaista jäniseläintä - metsäjänis ja rusakko. Rasti liittyy luontevasti riistaruoointarastiin, sillä huomiota kiinnitetään lajien erilaiseen kykyyn selviytyä Suomen talvesta.

VOIT MIELELLÄN OTTAA RASTILLE TÄYTETTYJÄ ELÄIMIÄ, NAHKOJA TAI MUUTA HAVAINNOMATERIAALIA.

Lajien esittely

Esittele oppilaille lajit, voit mielellään kuvailla lajeja myös monipuolisemmin kuin mitä julisteissa lukee. Lajien havainnollistamiseen voi käyttää täytettyjä eläimiä, jos seuralta niitä löytyy.

Talvehtiminen on mielenkiintoinen aihe jäniseläinten yhteydessä. Talvikarva ja lumikengät kertovat metsäjäniksen hyvästä sopeutumisesta Suomen luontoon. Kiinnostavaa voi olla myös kertoa, että jänikset elelevät talven yli syömällä puun kuorta (havainnollistamiseen nakerrettu haavanoksa, anna oppilaiden tutkia syöntijälkiä omin käsin), ja että metsästäjien ylläpitämät riistaruoointapaikat ovat niille tervetulleita.

Jäniseläimet ovat myös hyvä esimerkki siitä, että luonnossa eläimet joutuvat aina joko jonkun saaliiksi tai kuolevat nälkään tai tauteihin. Metsästäjä on yksi saalistaja saalistajien joukossa, ja jänisten lihaa syödään kuten kaupasta ostettavaakin lihaa. Metsästyksellä voidaan myös estää jäniskantojen kasvu niin suureksi, että kanta romahtaa nälän tai tautien vuoksi. Esimerkiksi jänikset tappava jänisrutto leviää tehokkaasti tiheässä kannassa.

Huomaa, että sinun ei tarvitse pitää yliopistotason esitelmää kaikkine nippelitietoineen, oma tietotasosi riittää varmasti, ja halutessasi voit vilkaista jotakin eläinkirjaa. Faktoja on kerrottu julisteissa ja oma kuvailusi värittää julisteiden antamaa tietoa. Ei tarvitse pelätä, ettetkö osaisi kertoa tarpeeksi metsäjäniksestä lapsille.

Koira rastilla

Koirien käyttö esimerkkinä on aina suositeltavaa, jos koira vain on hyvätapainen - suosio on varmasti taattu. Jänisrastille voi hyvin ottaa vaikkapa ajavan koiran ja kertoa sen käytöstä, eli miten koira ajaa ja kuinka metsästäjä toimii.

Varaa koiran esittelyyn ainakin muutama minuutti rastin alusta jos lapset saavat silittää koira. Haluttaessa ajokoiran voi myös sijoittaa kokonaan erilliselle ajokoirarastille. Eli yhdellä rastilla esitellään jäniseläimet ja talvehtiminen julisteiden avulla, ja toisella rastilla esitellään ajokoira ja kerrotaan jäniksen (ja halutessaan samalla ketun) metsästyksestä.

HUOM! Muista aina heti alkuun kertoa ryhmälle ohjeet koiran kanssa toimimisesta; saako koira silittää, tullaanko sitä tervehtimään yksi kerrallaan jne. Lapset ovat myös aina kiinnostuneita kuulemaan koirasta sen nimen, iän ym. yksityiskohtia. Jos koiraasi saa silittää, niin anna aluksi lapsille hetki aikaa tervehtiä koira, ja aloita puheenvuorosi vasta kun ryhmä järjestäytyy paikoilleen. Näin saat äänesi kuuluville.

Aikaa myös kysymyksille

Kysy lopuksi onko jollakulla kysyttävää. On hyvä jos aiheesta saadaan aikaan pientä keskustelua. Yleensä kysymyksiä ei tule paljon, eivätkä ne todennäköisesti ole kovin vaikeita. Voit esittää itse kokoavia kysymyksiä, kuten

Millä eri tavoin metsäjänis olikaan sopeutunut talveen?

Millaisilla elinalueilla viihtyy metsäjänis, entä rusakko?

Voit myös kysyä ovatko kaikki nähneet valkoista metsäjänistä tai talvellakin ruskeaa rusakkoa ja missä, erityisesti pienemmät lapset kertovat mielellään omista havainnoistaan.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.

HIRVIKOLARIRASTI

Hirvikolarirastilla esitellään hirvieläinten aiheuttamat ongelmat liikenteessä. Samalla kerrotaan metsästyksen merkityksestä onnettomuuksien ehkäisyssä, ja metsästäjien tärkeästä osuudesta loukkaantuneiden eläinten jäljityksessä ja lopettamisessa. Yleensä kolarit tapahtuvat hankalina vuorokaudenaikoina ja jäljitykseen voi kuluja useita tunteja. Tästä huolimatta metsästäjät tulevat vapaaehtoisesti paikalle auttamaan tilanteen jälkihoidossa.

Rastilla voi kertoa hirvieläinonnettomuuksien painottumisesta syksyyn (kiima-aika, talvilaitumille vaellus) ja hämärän aikoihin. Lapsille voi myös kertoa, että hirven havaitsee yleensä parhaiten pimeään tien laidasta sen korkeista, valkoisista jaloista. Metsästäjät, jotka ovat tottuneet tarkkailemaan luontoa, havaitsevat yleensä helpommin hirven. Tarkkaavaisuuttaan voi siis kehittää jo pienestä pitäen.

Yhteistyö poliisin kanssa

Rastille voi pyytää poliisivierailijoita kertomaan poliisin näkökulmaa hirvikolariongelmaan. Poliiseilla voi olla esimerkiksi mielenkiintoisia kertomuksia siitä, miten hirviä yritetään ajaa pois moottoriteiden riista-aitojen välistä, ja he voivat antaa ohjeistusta tielläliikkuville. Lisäksi poliisien ja poliisiauton näkeminen on aina elämys lapsille.

Todennäköisesti poliisi ei ehdi päivystämään rastilla koko rastikierroksen aikaa, vaan vierailun voi pyytää esimerkiksi rastiradan loppuun, jolloin poliisit puhuvat hirvikolariasiasta koko ryhmälle kerralla.

JOKAMIEHENOIKEUDET-RASTI

Jokamiehenoikeudet-rastilla käydään läpi luonnossa liikkujan oikeudet ja velvollisuudet. Jokamiehenoikeudet perustuvat Suomen lainsäädäntöön, ja ne turvaavat luonnon hyvinvoinnin ja kaikkien luonnossa liikkujien viihtyvyyden - myös riistaeläinten ja metsästäjien.

Esittely

Rastinpitäjä saa taustatietoa jokamiehenoikeuksista Ympäristöministeriön esitteestä. Pohjustukseksi voi kertoa, kuinka poikkeuksellinen etu jokamiehenoikeudet on, esimerkiksi monissa Keski-Euroopan maissa toisten omistamilla alueilla liikkuminen on pääsääntöisesti kiellettyä. Luonnon ja muiden luonnossa liikkujien hyvinvoinnin turvaamiseksi kaikkien on muistettava myös velvollisuutensa.

Saat ja Et saa -kohdat kannattaa esitellä esimerkein, välttäen nopeaa luettelemista. Painottaa voi haluamiaan, vaikkapa metsästyksen kannalta mielenkiintoisimpia seikkoja, esimerkiksi sitä, että koirilla ei ole jokamiehenoikeuksia, tai kertoa millaiset luvat vaaditaan metsästyksen ja virvelikalastukseen.

Oppilailta kysellen

Lopuksi voi tehdä testaavia kysymyksiä mielenkiinnon ylläpitämiseksi, esimerkiksi:

- Saako mustikoita poimia missä vain? (*kyllä, elleivät ne kasva aivan talon pihassa*)
- Saako maljakkoon taittaa pajunkissoja mistä vain? (*ei, oksia ei saa katkoa ilman maanomistajan lupaa*)
- Saako kissaa pitää vapaana? (*ei*)
- Saako koiraa ulkoiluttaa vapaana jos se on aivan kiltti eikä ikinä karkaa? (*ei, lain mukaan kotikoiran pitää aina olla kiinni, koskaan ei voi tietää juokseeko vaikkapa hirvi koiran edestä polun yli. Koirapuistot ovat sallittuja ja turvallisia paikkoja ulkoiluttaa koiraa vapaana*)

- Saako mato-ongella kalastaa missä vain? Entä virvelillä? Entä verkoilla? *(kyllä, ei, ei - kahta jälkimmäistä varten pitää maksaa kalastuslupa)*
- Saako maastossa keittää ruokaa retkikeittimellä? Entä nuotiolla? *(Laki kieltää avotulen teon ilman maanomistajan lupaa - retkikeitintä siis saa käyttää, nuotiota ei)*
- Saako mopolla ajaa pitkin metsäpolkuja? *(ei ilman erillistä lupaa)*

Kysy lopuksi onko jollakulla kysyttävää. Voit myös kysyä onko joku telттаillut luonnossa tai ollut mato-ongella tms., varsinkin pienemmät lapset kertovat mielellään omista kokemuksistaan.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.

RAKENTAMISRASTI

Rakentamisrastilla tarjotaan lapsille mahdollisuus harjoitella helppojen puutöiden tekemistä - ohjeet on annettu huilun, linnunpöntön, telkänpöntön ja minkkiloukun tekemiseen. Omin käsin tekeminen on lapsille mieluisaa puuhaa ja on hauska virkistys teoreettisten rastien joukossa. Metsästyksen vahvin valtti on juuri se, että harrastuksena se tarkoittaa monipuolista tekemistä.

Rakentamisen järjestäminen

Rastia varten täytyy järjestää paikalle lautaa ja muita ohjeiden mukaisia rakennusmateriaaleja. Rastinpitäjä valitsee ohjeista yhden - useampaa erilaista rakennustyötä ei kannata yrittää tehdä samanaikaisesti.

Rakentaminen kannattaa toteuttaa niin, että **kukin ryhmä rakentaa niin pitkälle** kuin 15 minuutin rastiajassa ehtivät, ja seuraava ryhmä jatkaa aina siitä mihin edellinen ryhmä jäi. Kun lopuksi kokoonnutaan esimerkiksi nuotiolle, valmiit pöntöt voidaan luovuttaa koululle vietäväksi, samalla kaikki näkevät yhteisen tekemisen lopputulokset.

Mielekkäintä on, jos rakennuspaikalla tehdään **samaan aikaan muutamaa pönttöä**, niin että oppilaat joutuvat odottamaan vuoroaan mahdollisimman vähän. Oppilaat tarvitsevat yleensä apua pönttöjen kokoamisessa ja naulaamisessa, joten kaksi rastinvalvojaa saattaa olla tarpeen.

Laudoista rakennettaessa rastinpitäjän **kannattaa sahata osat valmiiksi**. Naulaaminen sujuu pienimmiltäkin koululaisilta, mutta sahaaminen on useimmille turhauttavan ylivoimaista. Naulaaminen onnistuu vanhemmilta koululaisilta jo melko nopeasti, joten varaa osia riittävän moneen pönttöön, jotta viimeisillekin ryhmille riittää rakennettavaa. Mikäli jokin ryhmä rakentaa muita nopeammin, voit käyttää osan rastiajasta kertomalla pesäpönttöjen ripustamisesta ja pöntöttämisen tärkeydestä.

Minkkiloukku kannattaa valita rakennuskohteeksi vain erityistapauksessa, esimerkiksi jos opettaja on metsästäjä ja sitä erityisesti toivoo (Huom, hänkin tarvitsee metsästysoikeuden loukun virittämiseen!). Tavallisella kouluryhmällä ei ole käyttöä loukulle.

NYRKKISÄÄNTÖNÄ AJANKÄYTÖSTÄ: AIKA, JOKA ITSELLÄSI MENE
JONKIN TYÖVAIHEEN TEKEMISEEN PITÄÄ KERTOAA VÄHINTÄÄN
KOLMELLA, KUN LAPSET TEKEVÄT SAMAN.

Turvallisuusnäkökulma

Rastinpitäjän on huolella ohjeistettava lapset työhön, jottei kukaan loukkaa itseään. Rastinpitäjä näyttää kullekin ryhmälle miten ja missä sahataan, ja miten vasaralla lyödään. Puupillin tekemisessä turvallisuutta on erityisesti painotettava puukon käyttämisessä, ja oikeat otteet on esitettävä huolella, jottei kukaan lipsauta puukkoa itseensä tai toveriinsa. On painotettava, että puukolla vuollaan aina poispäin itsestään, omasta kädestään ja muista ihmisistä. Kun pillit on vuoltu, kannattaa heti käydä keräämässä puukot lapsilta pois, etteivät he pääse pyörimään ympäriinsä puukko kädessään.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.

Rakennusohjeiden lähteet:

Puupilli: Metsälehti Makasiini numero 4/2006

Linnunpönttö ja telkänpönttö: 4H-kerho

http://www.4h.fi/@Bin/3023767/linnunpontto_09.pdf

http://www.4h.fi/@Bin/3015518/telkanpontto_09.pdf

Minkkiloukku: Suomen riistakeskus, Loukut ja rakenteet -kansio, saatavilla riistakeskuksen kauppapaikasta

<http://www.riista.fi/tilaukset/index.php?open=27&selected=277>

RIISTANHOITORASTI

Riistanhoitorastilla esitellään metsästysseuran riistanruokintapaikkoja eli seuran tekemää riistanhoitotyötä. Lapset voivat myös istuttaa kasveja, mikä on erityisesti pienten tyttöjen suosikkipuuhaa.

Riistanruokintapaikkojen esittely

Rastipaikaksi valitaan jokin seuran riistanruokintakohde, hyviä ovat esimerkiksi riistapellon laita, jäniksille kaadetut haavat, kanalintujen ruokinta-automaatti tai sorkkaeläinten ruokintakatos. Rastinpitäjä esittelee seuran ruokintapaikkaa ja riistanhoitotyötä lyhyesti, ja kertoo riistanhoidosta yleensä.

Lapsille voi kertoa, että metsästäjät tekevät paljon riistanhoitotyötä, eli auttavat riistaeläimiä esimerkiksi selviämään paremmin talven yli. Riistanhoito on olennainen osa vastuullista metsästäystä, eikä vastaavaa työtä tee mikään muu taho.

Riistanhoidosta voi kertoa haluamiaan asioita, voi esimerkiksi keskittyä vain riistan ruokintaan tai kertoa myös muustakin riistanhoidosta (toisaalta pienpetopyynnistä puhutaan jo mahdollisella pienpetorastilla ja hirvikantojen säätelystä hirvikolarirastilla). Alla on muutamia esimerkkejä:

- Ruokinta: Talviruokinta hyödyttää esimerkiksi pieniä sorkkaeläimiä ja jäniksiä, joille paksu lumipeite aiheuttaa ongelmia. Metsästäjät ruokkivat riistaeläimiä vuosittain noin 15 miljoonalla kilolla rehua, esimerkiksi viljalla ja juureksilla. Metsästäjät viljelevät myös riistapeltoja.
- Nuolukivet: Suomen luonnossa on huonosti tarjolla suolaa (lähinnä vesikasvit varastoivat hiukan ylimääräistä suolaa), joka on eläimille välttämätöntä. Metsästäjien asettamia nuolukiviä käyttävät hirvieläimet ja jänikset. Laatikossa on esimerkkinä nuolukivi, johon lapset voivat tutustua.
- Suoja- ja pesäpaikat: Metsästäjät tekevät maisemanhoitoa, eli tarjoavat suojapaikkoja esim. peltoriistalle, perustavat lintukosteikoita ja asettavat esimerkiksi telkänpönttöjä (niitä on maastossa arviolta noin 60 000 kpl).

Tarkkoja lukuja ei tarvitse luetella lapsille. Jonkun lukumääräesimerkin voi ottaa, jos sillä saa annettua paremman kuvan metsästäjien tekemän vapaaehtoistyön mittavuudesta.

Istutustehtävä

Riistaruokinta-teemaan voi yhdistää hauskan pienen istutustehtävän, josta jää lapsille muisto mukaan otettavaksi. Rastilaatikkoon kuuluu rehuöljyretikan siemeniä. Niistä kasvaa nopeasti yli metrin korkuinen violettikukkainen palkokasvi, joka maistuu esimerkiksi hirvälle.

Siemenet kylvetään muoviruukkuun, muutama harvaan ripoteltu siemen purkkia kohden riittää. Annathan lasten istuttaa itse omin käsin! Purkkiin laitetaan multaa, jonka voi kastella jo ennen siemeniä, ja siementen päälle painellaan ohuet kerros multaa, joka taas kastellaan. Purkit saa viedä kotiin, jossa voi halutessaan siirtää purkin sisällön pihamaahan kasvamaan. Sisätiloissa kasvatettaessa kasvia pitää muistaa kastella.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.

ASERASTI

Aserastilla esitellään metsästyksessä käytettäviä aseita ja puhutaan turvallisesta aseenkäsittelystä. Rasti sopii hyvin edeltämään ilmakivääri- ja jousiammuntarasteja.

Aseiden esittely

Rastilla voidaan esitellä tavallisia metsästyksessä käytettäviä aseita, joita seuran jäseniltä löytyy, kuten haulikoita ja kivääreitä sekä niiden patruunoita. Esittely kannattaa toteuttaa yleisluontoisesti, liian tarkasti ei kannata juuttua puhumaan kaliipereista ja patruunoista. Aseista voi kertoa esimerkiksi mitä kullakin saa metsästä, ja miten haulikko ja kivääri eroavat toisistaan.

Turvallisuus on tietysti ensiarvoisen tärkeää. Hyväksi havaittu keino on asetta aseet seinälle, josta rastinpitäjä niitä näyttää. Näin lapset eivät pääse lainkaan koskemaan esiteltäviin aseisiin ja esittely vaikuttaa myös ulospäin luotettavasti järjestetyltä. Myös pöydälle nostaminen käy, ja silloinkin voi kertoa etteivät lapset saa koskea aseisiin.

Turvallinen aseenkäsittely

Olennainen osa rastia on kertoa turvallisesta aseenkäsittelystä. Rastinpitäjä voi näyttää kuinka asetta kannetaan ja käsitellään, mitä metsässä liikkuesssa on otettava huomioon aseiden kanssa. Lapsille on hyvä painottaa, ettei aseella koskaan saa, edes leikillään, osoittaa kohti ihmistä tai eläintä - aseeseen suhtaudutaan aina niin kuin se olisi ladattu.

Rastilla voidaan myös kertoa, että aseiden omistamiseen tarvitaan lupa poliisilta ja miten asetta tulee lain mukaan säilyttää kotona. Pyrkimyksenä on siis välttää aseiden joutumisen väärin käsiin. Samoin on hyvä kertoa, mitä metsästäjäksi pääsy edellyttää, miten metsästäjien tulee pitää yllä ampumataitoaan ja että suuremman riistan ampumiseen vaaditaan säännöllisesti uusittava ampumakoe.

Ampuminen harrastuksena

Ampumista voi myös harrastaa ja paikallisista harrastusmahdollisuuksista kannattaa kertoa oppilaille. Erityisesti metsästäjille hyvä ampumataito on todella tärkeää - vain kokenut ampuja saa metsästää, ja taitoa tulee pitää jatkuvasti yllä. Lapsille voi kertoa, että ammuntaa harrastetaan ja harjoitellaan sille tarkoitettulla radalla, jossa turvallisuus on otettu hyvin huomioon. Jos metsästysseuralla on, tai jossain lähetyvillä sijaitsee ilma-aserata, voi ammunnasta kiinnostuneita oppilaita kannustaa ottamaan selvää harjoitusmahdollisuuksista radalla.

Ammuntaharrastuksesta voi kertoa lyhyesti esimerkiksi, että haulikolla ammutaan savikiekkoja (trap, skeet, metsästystrap, metsästyshaulikko jne.) ja kiväärillä liikkuvia tai paikallaan pysyviä pahvikuvia (hirvi, metso, villikarju jne.). Ammunnassa voi myös kilpailla ja ammuntakilpailuissa on nuorille omat sarjat.

On hyvä myös muistuttaa, ettei hyväkään ampumataito yksinään oikeuta metsästämään, vaan kaikilla metsästäjillä tulee olla metsästyskortti suoritettuna. Samoin ampumisesta innokkaita oppilaita kannattaa muistuttaa, ettei mahdollisesti mökeiltä löytyvillä ilmakivääreillä saa koskaan ampua mitään eläintä.

Aikaa myös kysymyksille

Lopuksi voi kysyä onko jollakulla kysyttävää, aseet herättävät yleensä kiinnostusta. Kaikki eivät kuitenkaan pidä aseista ja ampumisesta, ja mikäli eläinten ampumiseen liittyviä kysymyksiä tulee, niin voi muistuttaa, että riistaliha on luonnossa kasvanutta luomulihaa, ja että kaikki kaupassakin myynnissä oleva liha on peräisin eläimistä. Lisäksi luonnossa kaikki lähes kaikki eläimet joutuvat jonkun syömäksi, useimmiten toisen eläimen, mutta joskus ihmisen.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.

JOUSIAMMUNTARASTI

Jousiammuntarastilla lapset pääsevät kokeilemaan jousella ampumista. Rastin vetäjänä kannattaa olla henkilö, jolle jousiammunta on tuttua. Rasti liittyy luontevasti ase-esittelyrastiin, jossa kerrotaan aseiden turvallisesta käsittelystä.

JOUSTA EI KOSKAAN SAA LAUKAISTA ILMAN NUOLTA, SILLÄ SE VAHINGOITTUU JA SAATTAÄ AIHEUTTAA VAARATILANTEEN AMPUJALLE! Muutenkin jousen käsittelyssä on oltava huolellinen.

Ennakkojärjestelyt

Rastiradan materiaaleissa on jousiammuntamaalin taakse tarkoitettu rullattu kokolattiamatto, joka ripustetaan esim. puuhun maalin taakse ottamaan pehmeästi vastaan ohiammutut nuolet. **Ammuntaetäisyyden tulee olla hyvin lyhyt (alle 5 metriä!)** ohiammumisen välttämiseksi - onnistumisen elämys on etäisyyttä tärkeämpi. Ohi ammuttaessa nuolet myös särkyvät tai häviävät.

Turvallinen aseenkäsittely

Vaikka ryhmät tulisivat suoraan ase-esittelyrastilta, jossa heille on jo kerrottu turvallisesta aseenkäsittelystä, kannattaa siitä puhua uudelleen jousiammuntarastilla. Lapsille kerrotaan, että jousi yhtä vaarallinen ase, kuin muutkin ampuma-aseet. Edelleen on hyvä painottaa, ettei aseella koskaan saa, edes leikillään, osoittaa kohti toista ihmistä, ja tämä koskee myös joustia. Rastiradan jousessa on pieni vetovastus lapsia varten, mutta siitä huolimatta sitä käsitellään asiallisesti. **Kerro turvallisuusohjeet selkeästi aluksi, ennen kuin mikään toiminta alkaa.**

Rastinpitäjä näyttää kuinka jousella ammutaan, ja painottaa, ettei joustia saa koskaan laukaista ilman nuolta, jottei jousi vahingoittuisi. Lapsille osoitetaan selvästi paikka, jossa muut odottavat vuoroaan yhden ampuessa. Sopiva ammuttujen nuolten määrä voi olla 2-3 nuolta per oppilas, tai enemmän jos ryhmä on pieni ja aikaa riittää. Tuloksia ei kannata kirjata ylös kilpailuhengen yllyttämiseksi, tärkeintä että kaikilla on hauskaa.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.

Jousella ampuminen

Rastiradan jousi on oikea, pienille lapsille tarkoitettu taljajousi, joka on hyvä harjoitusjousi harrastuksen alkuun. Tällä jousella jaksavat pienimmätkin oppilaat ampua, jos tekniikka vain on oikea. Rastin vetäjänä tulisi olla henkilö, jolle jousiammunta on tuttua. Tässä on kuitenkin lyhyesti kerrottu jousen käytön perusperiaate.

Nuoli asetetaan harjaksista koostuvaan nuolihyllyyyn ja nuolen peräpäätä, eli nokkia, kiinnitetään jänteessä olevan valkoisen nokinpaikkarengkaan alle - napsauta nokkia kunnolla kiinni jänteeseen, niin että nuoli pysyy paikallaan. Vasemmalla kädellä otetaan kiinni jousesta ja jännettä vedetään oikean käden kahdella sormella muodostetulla koukulla nuolen alta. Nuolesta tai jänteestä ei siis tarvitse pitää kiinni.

Asetu kylki kohti maalia ja ojenna jousesta pitävä käsi kohti maalia, kyynärtaive ja sormet rentoina (ei yliojennusta tai puristamista). Vedä jänne suupieleen asti sormikoukullasi. Tärkeää: Selän tulee olla suorana ja kyynärpäähän nousta yläviistoon, jolloin vedät selkälihakella ja vetoon tulee voimaa! Tähtäinpiikin, jänneen ja maalin tulee olla samassa linjassa. Tähtää rauhassa ja laukaise.

MUISTA! JOUSTA EI KOSKAAN SAA LAUKAISTA ILMAN NUOLTA, SILLÄ SE VAHINGOITTUU! AMPUMAMATKAN TULEE OLLA ALLE 5 METRIÄ!

Kuva 1.
Nuoli paikallaan

Kuva 2.
Ampuma-asento (tosin jousi on ampujalle turhan pieni)

ILMAKIVÄÄRIAMMUNTARASTI

Ilmakiväärirastilla lapset pääsevät kokeilemaan ampumista maalitauluun. Rasti liittyy luontevasti ase-esittelyrastiin, jossa kerrotaan aseiden turvallisesta käsittelystä.

Ennakkojärjestelyt

Rastia varten tarvitaan ilmakivääri. Ampuminen tulee järjestää tuelta, sillä enemmistö oppilaista ei ole koskaan aiemmin ampunut ja tähtääminen voi olla yllättävän vaikeaa lapsille. Ampumaetäisyyden tulee olla hyvin lyhyt (5-10 m) ohiampumisen välttämiseksi - onnistumisen elämys on etäisyyttä tärkeämpi. Rajaa ampuma-alue aloitus-laatikosta löytyvällä nauhalla, jotta turvallisuustekijät korostuvat.

Rastilaatikon maalitauluna on kaatuva rottataulu, joka nousee ylös narusta vetämällä. Tämä nopeuttaa rastia ja lisää turvallisuutta, kun kenenkään ei tarvitse juosta taululla katsomassa tuloksia.

Turvallinen aseenkäsittely

Vaikka ryhmät tulisivat suoraan ase-esittelyrastilta, jossa heille on jo kerrottu turvallisesta aseenkäsittelystä, kannattaa siitä puhua uudelleen ammuntarastilla. Lapsille on hyvä painottaa, ettei aseella koskaan saa, edes leikillään, osoittaa kohti toista ihmistä. Rastinpitäjä näyttää kuinka ase ojennetaan oikein seuraavalle ja osoittaa selvästi paikan, jossa muut odottavat vuoroaan yhden ampuessa. **Kerro turvallisuusohjeet selkeästi aluksi, ennen kuin mikään toiminta alkaa.**

Koska joillakin saattaa olla ilmakivääri esimerkiksi mökillään, niin rastin alkuun on hyvä kertoa myös, että kyseessä on ilmakivääri, joka ei ole metsästysase. Ilmakiväärillä ei siis koskaan saa ampua eläviä eläimiä, mutta sen käsittelyssä esimerkiksi omalla mökillään tulee olla yhtä huolellinen kuin muidenkin ampuma-aseiden.

Ammunta

Rastinpitäjä näyttää aluksi yhteisesti oikean ampuma-asennon, tähtäämisen ja ampumisen. Kutakin oppilasta autetaan omalla ampumavuorollaan oikean otteen löytämisessä. Sopiva laukausten määrä riippuu ryhmän koosta. Aloita yhdellä tai kahdella laukauksella kerrallaan, pieni ryhmä ehtii ampua paljon enemmän. Tuloksia ei kannata kirjata ylös kilpailuhengen yllyttämiseksi, tärkeintä että kaikilla on hauskaa.

Ammunnasta kiinnostuneille voi kertoa, että ampumista voi myös harrastaa. Lapsille voi kertoa, että ammuntaa harrastetaan ja harjoitellaan sille tarkoitettulla radalla, jossa turvallisuus on otettu hyvin huomioon. Jos metsästysseuralla on, tai jossain lähetyvillä sijaitsee ilma-aserata, voi ammunasta kiinnostuneita oppilaita kannustaa ottamaan selvää harjoitusmahdollisuuksista radalla.

Opasta lopuksi ryhmä seuraavan rastin suuntaan.